Plan van aanpak Dementievriendelijk Geertruidenberg
Gemeente Geertruidenberg

Gemeente
Geertruidenberg

Achtergrond

Ieder uur krijgen vijf mensen in Nederland dementie. Dementie is een verzamelnaam voor ruim vijftig ziektes. De meest voorkomende oorzaak van dementie is de ziekte van Alzheimer (70%), gevolgd door vasculaire dementie (16%). Kenmerkend is dat niet alleen het geheugen, maar alle cognitieve functies langzaam achteruitgaan. Door de hersenaandoening wordt iemand langzaam maar zeker volledig afhankelijk van de zorg van anderen. Dementie is een ingrijpende ziekte met een progressief verloop.

Volgens de provinciale bevolkingsprognose scoort de Provincie Noord-Brabant hoog op het gebied van vergrijzing in Nederland. Vanwege de toenemende vergrijzing groeit het aantal mensen met dementie. In de uitsplitsing van het aantal mensen met dementie per gemeente door Alzheimer Nederland[1] zien we de volgende cijfers voor de gemeente Geertruidenberg:

Populatie	**2020**	**2025***	**2030***	**2040***	**2050***
Inwoners Geertruidenberg	21.500	21.500	21.600	21.600	21.500
Mensen met dementie	350	420	520	670	810
Percentage van het totaal	1,63%	1,95%	2,41%	3,10%	3,77%

**Prognose door het CBS*[2]

Tegenover de sterke toename van mensen met dementie staat echter een afname van de beroepsbevolking. In 2019 zijn er 42 potentieel werkenden op iedere dementiepatiënt. In 2050 zijn dat er naar verwachting nog maar 17. Het sterk stijgende aantal ouderen in combinatie met een dalend aantal jongeren leidt tot een tekort aan verzorgend personeel[1]. Naast de druk op de zorgkosten, neemt dus ook de druk op het zorgpersoneel door de vergrijzing toe.

Nu al woont meer dan zeventig procent van de mensen met dementie thuis, met verzorging door naaste familie en/of de omgeving[3]. Met de toename van het aantal (thuiswonende) mensen met dementie zal ook de behoefte aan mantelzorgers toenemen. Dementie is volgens artsen en onderzoekers de volksziekte met de hoogste ziektelast voor de patiënt, maar ook zorgen voor iemand met dementie is zwaar. Ruim de helft (52%) van de mantelzorgers van mensen met dementie is zwaar belast, en zelfs 3% van de mantelzorgers is zelfs overbelast[1].

Zoals te zien in de cijfers, groeit de urgentie om aan de slag te gaan met 'dementievriendelijke gemeenschap' met de dag. Daarom streeft de gemeente Geertruidenberg ernaar een Dementievriendelijke gemeenschap te worden waarin bijzondere aandacht is voor mensen met dementie én hun mantelzorgers. Hiermee bedoelen we een gemeenschap waarin mensen met dementie kunnen blijven functioneren. Waarin ze iets mogen vergeten. Waarin mensen thuisgebracht worden als ze verdwalen en waarin ze zo lang mogelijk aan het verenigingsleven kunnen deelnemen. Een dementievriendelijke gemeente creëert een gemeenschap waarin iedereen op de juiste manier omgaat met dementie: de slager, buurman, politieagent en sportclub.

---

[1] Factsheet 'Mensen met Dementie'. Alzheimer Nederland. 06-01-2020.

[2] PBL/CBS 'Regionale prognoses 2019'.

[3] https://www.alzheimer-nederland.nl/factsheet-cijfers-en-feiten-over-dementie

Kaders

Het concept Dementievriendelijke gemeenschap is reeds landelijk en in Noord-Brabant gelanceerd met provinciale ondersteuning. Inmiddels telt de provincie Noord-Brabant 60 gemeenten met dementievriendelijke netwerken die bijdragen aan het creëren van een dementievriendelijke samenleving. Het is belangrijk te beseffen dat er geen blauwdruk te geven is voor het ontwikkelen van een dementievriendelijke gemeente. De lokale situatie is bepalend voor het startpunt en de aanpak.

Projectstructuur

De aanpak Dementievriendelijke gemeenschap is in de gemeente Geertruidenberg afgeleid van de Sociale Benadering Dementie (SBD) van Anne-Mei The. Deze benadering gaat ervan uit dat hoe mensen met dementie zich voelen niet alleen wordt bepaald door de aandoening (*medische domein*). Het is even bepalend in hoeverre ze met de door de aandoening veroorzaakte veranderingen om kunnen gaan (*psychologische domein*) en hoe de dementie sociale relaties verandert (*sociale domein*).

Aansluiten bij wat er al is en samenwerken met actieve, betrokken lokale partijen geeft de meeste kans op succes. Daarom wordt samengewerkt met een breed scala aan partijen. Op lokaal niveau is dit vertaald naar het inrichten van drie werkgroepen:

- **Werkgroep 1 'Bewustwording'**
  De werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van Theek 5, Thuisvester, de seniorenraad, de adviesraad Sociaal Domein, SWOG en de gemeente.
- **Werkgroep 2 'Mantelzorgondersteuning'**
  De werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de seniorenraad, Trema, de adviesraad Sociaal Domein, Surplus en de gemeente.
- **Werkgroep 3 'Samenwerking'**
  De werkgroep bestaat uit de keten coördinator Dementienetwerk Breda e.o., praktijkondersteuners bij de huisartsen, de case managers Dementie, wijkverpleegkundigen, WMO consulenten en op termijn ook een vertegenwoordiger uit het sociaal wijkteam.

Om een impuls te geven aan Dementievriendelijk Geertruidenberg is in de opstartfase samengewerkt met ZET. ZET ondersteunt vanuit provinciaal budget gemeenten in Brabant met het Dementievriendelijk maken van hun gemeenschap.

Daarnaast wordt samengewerkt met het Dementienetwerk Breda e.o.. Dementienetwerk Breda e.o. is een samenwerkingsverband in de regio Noordwest-Brabant met als doelstelling het verbeteren van de ondersteuning aan mensen met dementie en betrokken mantelzorgers, vrijwilligers en professionals.

Zie voor een overzicht van huidige samenwerkingspartners Bijlage 1.

Doelen en Resultaten

In samenwerking met de werkgroepen zijn doelen en resultaten opgesteld die richting geven aan het beleid voor de komende jaren. Vanwege de reis die wij hier als gemeente in maken, zijn resultaten nog niet SMART geformuleerd. De doelen en resultaten worden continu bijgesteld, waarbij steeds opnieuw aandacht wordt gevraagd van de gemeente, de samenleving en de best practices.

1. Bewustwording

Wat doe je als je iemand tegenkomt die de weg kwijt is? Of als iemand voor de derde keer op een dag zijn bestelling op komt halen? En als iemand niet meer op zijn of haar niveau mee kan doen bij de vereniging? Kortom: hoe ga je om met iemand met (beginnende) dementie?

Mensen met dementie voelen zich (en worden vaak) snel buitengesloten, terwijl actief blijven juist van groot belang is. Om uitsluiting te voorkomen is het belangrijk dat mensen zich bewust zijn van manieren om met personen met dementie om te gaan en weten op welke signalen ze moeten letten.

Doel:

- Mensen met dementie maken onderdeel uit van de samenleving;
    - Inwoners herkennen de signalen van dementie;
    - Inwoners zijn in staat mensen met dementie blijvend te betrekken bij de sociale verbanden binnen verenigingen, buurten en in winkels;
    - Medewerkers van de gemeente die in contact komen met inwoners hebben een training gevolgd hoe om te gaan met dementie;
    - In samenwerking met de partners binnen de gemeente zijn zoveel mogelijk vrijwilligers getraind.

Gedaan in 2019:

- Bewustwording rondom het thema dementie staat op de agenda;
- De Dementiewijzers en 10-signalenkaart zijn ontwikkeld en verspreid;
- Er is een startbijeenkomst gerealiseerd;
- Er is een eerste nieuwsbrief ontwikkeld en verspreid.

In 2020-2023:

- Staat bewustwording rondom het thema dementie blijvend op de agenda;
- Zijn de Dementiewijzers en 10-signalenkaart wijdverspreid;
- Zijn jaarlijks twee vervolgbijeenkomsten georganiseerd;
- Zijn medewerkers van de gemeente die in contact komen met inwoners geschoold over hoe om te gaan met dementie;
- Zijn trainingsavonden voor vrijwilligers, winkeliers etc. georganiseerd.

2. **Mantelzorgondersteuning**

Mensen met dementie en hun naasten hebben voordat een diagnose wordt gesteld vaak al een lange periode van zorgen en andere moeilijkheden ervaren. De conditie van de mens met dementie gaat achteruit en voor de naasten wordt de zorg zwaarder. Mantelzorgers zijn vaak niet goed geïnformeerd over wat hen te wachten staat, hoe zij goed kunnen blijven omgaan met hun dementerende naaste en hoe zij goed voor zich zelf kunnen en moeten blijven zorgen.

Voor één op de vijf mantelzorgers is de zorg voor een naaste met dementie zowel lichamelijk als emotioneel te zwaar. De mantelzorger heeft sterk het gevoel er alleen voor te staan en kan met vragen en problemen niet altijd bij iemand terecht. De mantelzorgers hebben verdriet om de achteruitgang van hun partner of ouder, en moeite met veranderingen in zijn of haar gedrag. Alle verantwoordelijkheid komt op hen neer, ze moeten voor de ander beslissen, terwijl ze vaak hun hele leven samen beslissingen hebben genomen.

Een actief beleid van lokale gemeenten op dit terrein is noodzakelijk en bespaart de gemeente uiteindelijk kosten. Wachten op signalen van mantelzorgers dat de zorg hen te zwaar wordt betekent veelal te laat ingrijpen en maakt zwaardere en duurdere zorg nodig. Er wordt hier reeds aandacht aan besteed binnen het mantelzorgbeleid van de gemeente, onder meer middels beschikbaarheid van een mantelzorgcoach, de mantelzorgwaardering, cursussen/themabijeenkomsten en inloopuren voor mantelzorgers. Bovenstaande geldt voor mantelzorgers in het algemeen.

Specifiek voor mantelzorgers van mensen met dementie zorgen begeleiding in de vorm van casemanagement, dagbesteding, respijthulp, lotgenotengroepen ervoor dat mantelzorgers ontlast worden en dat mensen langer thuis kunnen blijven wonen. Onderstaande doelen zijn erop gericht om deze ondersteuning te realiseren, voor zover deze nog niet beschikbaar is in de gemeente Geertruidenberg.

Doel:
- Er is gerichte mantelzorgondersteuning beschikbaar;
- Er is respijtzorg voor wie dat nodig heeft;
- Er is dagbesteding voor mensen met dementie (en mantelzorgers) op maat en flexibel waar mensen zich gehoord voelen en op hun gemak voelen;
- De sociale kaart van de gemeente is up-to-date en vindbaar;
- Er is in iedere kern is een laagdrempelige inloop waar activiteiten worden georganiseerd en waar mensen met vragen rondom geheugenproblemen en dementie terecht kunnen.

Gedaan in 2019:
- Er is gerichte mantelzorgondersteuning beschikbaar (onder meer het mantelzorgcompliment, de mantelzorgcoach, cursussen/themabijeenkomsten, inloopuren voor mantelzorgers door Surplus, inzet vrijwilligers SWOG);
- Er is dagbesteding voor mensen met dementie;
- Er bestaan de laagdrempelige inlooppunten: ’t Kardeeltje & de Ontmoeting.

In 2020-2023:
- Is er een sociale kaart met inzicht in en overzicht van de mogelijkheden;
- Is er respijtzorg voor wie dat nodig heeft, met specifieke aandacht voor inwoners met zwaardere klachten (vb. wegloopgedrag);
- Is er dagbesteding voor mensen met dementie op maat en flexibel waar mensen zich gehoord voelen en op hun gemak voelen, bijvoorbeeld met opvang tijdens de avonden om ook mantelzorgers te ontlasten;
- Zijn in de kernen laagdrempelig inlooppunten aanwezig waar activiteiten worden georganiseerd. Dit zijn gelijktijdig natuurlijke vindplaatsen waar men problematiek kan signaleren.

3. Samenwerking

Zowel landelijk als lokaal wordt veel aandacht besteed aan het langer zelfstandig thuis wonen. Doordat er steeds minder plekken beschikbaar zijn in verpleegtehuizen, zullen veel ouderen langer thuis blijven wonen, al dan niet met enige vorm van ondersteuning. Er is hierdoor een verschuiving te verwachten in de plaats waar mensen met eindstadium dementie zullen wonen en overlijden. Hierdoor wordt integrale zorg van steeds groter belang.

Zowel mensen met dementie als hun mantelzorgers hebben behoefte aan één coördinerend aanspreekpunt, die van het volledige behandelproces van de oudere op de hoogte is en met wie de verantwoordelijkheid rondom de zorg kan worden gedeeld.

Doel:
- Snellere route richting de diagnose;
- De samenwerking gedurende de reis met dementie verbeteren.

Gedaan in 2019:
- Werkafspraken zijn gemaakt voor het inschakelen van een casemanager dementie/wijkverpleging. De casemanagers zijn verdeeld over de huisartsen;
- Er is al betere samenwerking tussen huisarts, wijkteams en andere zorgprofessionals.

In 2020-2023:
- Is de casemanager dementie in beeld vóórdat de diagnose is gesteld, omdat mensen juist in die fase veel vragen hebben;
- Is de casemanager dementie in beeld in de periode rondom opname van de persoon met dementie;
- Is er aandacht voor de achterblijvende partner/mantelzorger;
- Is er aandacht voor samenwerking tussen huisarts, wijkteams en andere zorgprofessionals;
- Werken informele en formele zorg beter samen in het belang van de cliënt;
- Wordt de kloof tussen intra- en extramuraal gedicht in het belang van de cliënt en de mantelzorger.

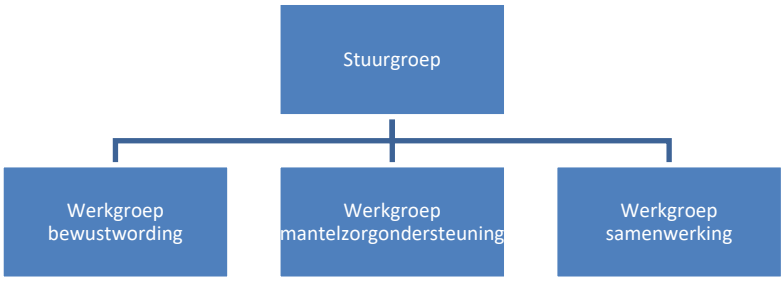
Uitvoering

Doel	Acties 2020-2023	Wie?
Staat bewustwording rondom het thema dementie blijvend op de agenda	• Twee themabijeenkomsten per jaar (sportverenigingen, ondernemers, buurtverenigingen en KBO's, jongeren & scholen). • Vier nieuwsbrieven per jaar.	Werkgroep bewustwording
Zijn medewerkers van de gemeente die in contact komen met inwoners geschoold	• Jaarlijkse training op locatie. • E-learning als onderdeel van inwerkprogramma gemeente.	Gemeente
In samenwerking met de partners binnen de gemeente zijn zoveel mogelijk vrijwilligers getraind.	• Organiseren 2 groepstrainingen vrijwilligers en inwoners. • Organiseren groepstraining niet-commerciële partij. • In gesprek met Trema over onderbrengen e-learning in opleidingsaanbod vrijwilligers Trema.	Werkgroep bewustwording Gemeente & Trema
In iedere kern is een laagdrempelige inloop waar activiteiten worden georganiseerd en mensen vragen kunnen stellen. Mogelijk valt op termijn te denken aan een samenvoeging met de Aanloop. De voors- en tegens moeten nog in beeld worden gebracht.	• Uitbreiding aanbod de Schelf. • Uitbreiding aanbod Gertrudisstaete. • Inloopuur casemanager dementie.	Werkgroep mantelzorg-ondersteuning
Is bij inwoners bekend waar zij vragen kunnen stellen.	• Betere informatievoorziening rondom casemanagers dementie (website, nieuwsbrief, communicatiekanalen).	Werkgroep samenwerking
De sociale kaart van de gemeente is up-to-date en vindbaar. Er is een overzicht van alle voorzieningen voor mensen met dementie beschikbaar.	• Ontwikkelen sociale kaart.	Werkgroep mantelzorg-ondersteuning
Er is blijvende aandacht voor samenwerking tussen huisarts, casemanagers dementie, wijkteams en andere zorgprofessionals.	• Organiseert halfjaarlijks overleg met coördinator WMO-consulenten. • Organiseert halfjaarlijks overleg professionals.	Werkgroep samenwerking
Werken informele en formele zorg samen in het belang van de cliënt.	• Organiseert halfjaarlijks overleg met managers van relevante zorginstellingen en welzijnspartners.	Werkgroep samenwerking

Is er respijtzorg voor wie dat nodig heeft.	• Bekendheid creëren met mogelijkheden. • Zoeken naar mogelijkheden.	Werkgroep mantelzorg-ondersteuning

Toekomst projectorganisatie

De projectstructuur ziet er, weergegeven in een organogram, als volgt uit:

Communicatie tussen de werkgroepen vindt plaats in de stuurgroep. De wethouder zit deze stuurgroepvergaderingen voor. Overige deelnemers in de stuurgroep zijn vertegenwoordigers uit de onderliggende werkgroepen. Deze vertegenwoordigers koppelen de informatie terug aan hun eigen werkgroepen.

De huidige structuur is opgericht naar voorbeeld van andere gemeenten en afgeleid van de Sociale Benadering Dementie (SBD) van Anne-Mei The. Dit wil niet zeggen dat deze projectstructuur gedurende de gehele beleidsperiode wenselijk is. Daarom worden eind 2020 de huidige werkgroepen geëvalueerd. Dit zal gebeuren aan de hand van lopende en openstaande actiepunten.

Zie voor een overzicht van huidige samenwerkingspartners tevens Bijlage 1.

Communicatie

Communicatie naar organisaties en inwoners vindt via meerdere kanalen plaats:

- Nieuwsbrief;
- Website;
- Bijeenkomsten;
- Signalenkaart;
- Dementiewijzer;
- Via organisaties die deelnemen in één van de werkgroepen.

Financiën

Er is, zowel in 2019 als in 2020, een startbedrag van €15.000 euro gereserveerd voor de eerste initiatieven. Hierbij zal de nadruk liggen op het faciliteren van de werkgroepen en

het realiseren van de brede bijeenkomst. Fysieke locaties kunnen voor dit bedrag niet worden bemenst of ingericht.

Voor de financiering in de jaren 2021-2023 zal een structureel budget benodigd zijn ter hoogte van **€10.000** per jaar, gebaseerd op de kosten als beschreven op de volgende pagina.
Overzicht kosten

Dementienetwerk Breda e.o.*	€2.500
4 themabijeenkomsten en 4 groepstrainingen	€5.500
Ontwikkel- en drukkosten	€1.000
Dementiewijzers (250)	
Signalenkaarten (1000)	
Sociale kaart (1000)	
Onvoorzien (10%)	€1.000
Totaal	**€10.000**

*Het Dementienetwerk Breda e.o. is een samenwerkingsverband dat in de regio noordwest Brabant 'achter de schermen' werkt aan verbetering van de zorg en ondersteuning voor mensen met dementie en hun mantelzorgers. Het is noodzakelijk dat zorg- en welzijnsorganisaties, gemeenten en woningcorporaties samenwerken om ondersteuning vanaf een zo vroeg mogelijk stadium en verder gedurende het gehele ziekteproces, mogelijk te maken. Vanuit deze rol ondersteunen zij onder meer de werkgroep Samenwerking en de werkgroep Bewustwording.

Bijlage 1: Werkgroepen

Stuurgroep
Wethouder Zorg
Beleidsmedewerker wmo
Keten coördinator Dementienetwerk Breda e.o.
Thuisvester
Seniorenraad
Adviesraad Sociaal Domein
Zorgmanager ouderenzorg Zorroo

Bewustwording:
Beleidsmedewerker wmo
SWOG
Thuisvester
Seniorenraad
Adviesraad Sociaal Domein
Keten coördinator Dementienetwerk Breda e.o.
Theek5
De Riethorst Stromenland

Mantelzorg
Beleidsmedewerker wmo
Buurtsportcoach
Seniorenraad
Adviesraad Sociaal Domein
Trema
Surplus
De Riethorst Stromenland

Samenwerking
Keten coördinator Dementienetwerk Breda e.o.
Casemanagers dementie
Wijkverpleegkundigen
Praktijkondersteuners bij de huisarts
WMO consulenten
Op termijn ook een vertegenwoordiger uit het sociaal wijkteam

Bijlage 2: Wie doet wat?

Welke organisatie?	**Wat?**
Zorroo (zorgmanager ouderenzorg)	Zorggroep Regio Oosterhout & Omstreken is een regionaal samenwerkingsverband van zo'n 70 huisartsen. Samen maken zij zich sterk voor goed afgestemde zorg in Oosterhout en omstreken.
SWOG (stichting Welzijn & Ondersteuning Geertruidenberg)	SWOG heeft als doel het ondersteunen van kwetsbare inwoners en mantelzorgers in de Gemeente Geertruidenberg op een door henzelf gewenste wijze, in een voor hen vertrouwde omgeving. De volgende diensten worden door SWOG aangeboden: • Maaltijdservice • Personenalarmering • Ouderenadvies/hulp bij administratie • Hulp bij boodschappen • Ondersteuning mantelzorger • Klussendienst • Vervoersdienst AutoMaatje • Bezoek en gezelschap in huis of buitenshuis • Computerondersteuning • Ontmoeting in 't Kardeeltje • Voorlichting • Creatieve activiteiten Antonetta Hoeve • Huisbezoeken
Thuisvester	Thuisvester is een Brabantse woningcorporatie met zo'n 15.500 huurwoningen in de gemeenten Oosterhout, Geertruidenberg, Rucphen en Zundert. Thuisvester biedt een betaalbaar thuis aan mensen met lagere en middeninkomens.
Adviesraad Sociaal Domein	Adviserende functie met betrekking tot besluiten die betrekking hebben op beleid binnen Jeugd, Wmo en Participatie.
Seniorenraad	Adviserende functie met betrekking tot besluiten die betrekking hebben op beleid dat het thema senioren raakt.
Theek5	Bibliotheek, met onder meer speciale aandacht voor dementie middels de Dementheek.
Buurtsportcoach	Organiseert diverse activiteiten voor ouderen: • Wandel Challenge • Beweegpunten • Themawandelingen • Langer Fit Festival
Trema	• Servicepunt vrijwilligers (incl. vrijwilligerszorg) • Inloopspreekuur 'Voor elkaar'
Surplus	Surplus biedt verschillende vormen van mantelzorgondersteuning. Bijvoorbeeld in de vorm van workshops, cursussen, activiteiten en individuele ondersteuning.
De Riethorst Stromenland	Zorgorganisatie met aandacht voor: • Wonen met zorg • Wijkverpleging- en ondersteuning • Revalidatie

	• Behandeling • Dagbesteding
Dementienetwerk Breda e.o.	Het Dementienetwerk Breda en omstreken is een samenwerkingsverband tussen aangesloten gemeenten, zorg, huisartsen en welzijnsaanbieders, Alzheimer Nederland en GGD West Brabant. Missie van het Dementienetwerk is de kwaliteit van leven van mensen met dementie en hun naasten te verbeteren.
Casemanagers dementie	De casemanager dementie kan mensen met dementie en hun naasten begeleiden en adviseren over wetten, regels en (zorg)mogelijkheden. Daarnaast kan hij/zij de mensen met dementie en mantelzorgers bijstaan in moeilijke tijden. Het kan onder meer gaan om: • Informatie over de verschijnselen van dementie en wat te verwachten in de toekomst; • Praktische adviezen over de omgang met de persoon met dementie; • Steun in het omgaan met de persoon met dementie; • Belangen behartiging van de persoon met dementie en de naasten; • De weg wijzen in het woud van professionele instellingen en organisaties in de regio en bemiddelen bij het regelen van zorg en ondersteuning en helpen bij het maken van keuzes; • Verwijzen naar de regionale activiteiten zoals lotgenoten contact, sociale en sportieve activiteiten en het Alzheimer café.
Wijkverpleegkundigen	Wijkverpleging in de buurt.
Praktijkondersteuners bij de huisarts	Laagdrempelige zorg & verwijzen naar passende zorg.
WMO consulenten / Vertegenwoordiger uit het sociaal wijkteam	Keukentafelgesprekken